

Ἑπίγνωση

ΑΣΚΗΣΗ ΣΤΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

-Πάντων ἔνεκεν
-Οἱ λυγμοὶ τῆς πόρνης καὶ τοῦ πατέρα τὰ δάκρυα
-Γιὰ τὴν ἐπιθυμία
-Καθ' ὁδὸν

108

ΑΠΡΙΛΙΟΣ
ΙΟΥΝΙΟΣ
2009

ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΕΥΧΟΥΣ

Ἐξώφυλλο: «Εἶν' ἓνα χέρι πὸν πονᾶ, βαρὺ καὶ λαβωμένο», σινική μελάνη, Γῶργος Κόρδης, ἀπὸ τὸ ἡμερολόγιο τοῦ 2006, μὲ θέμα «Εἰκαστική ἀναφορὰ στὴν ποίηση τοῦ Νίκου Καββαδία», ἐκδόσεις Ἀρμός, Ἀθήνα. Σελίδα 2: Ἀνοιξη στὴ λίμνη τῆς Καστοριάς, Μάιος 2009. Σελίδα 5: Λεπτομέρειες ἀπὸ τὴν κοίμηση τοῦ Ὁσίου Ἐφραίμ τοῦ Σύρου, 15οσ αἰ., Ἱ.Μ. Ἰβήρων, Ἄγιον Ὄρος. Σελίδα 16: α. «Μὰ εἶν' ἓνα κάτι πὸ βαθὺ πὸν μὲ λερώνει», σινική μελάνη, Γῶργος Κόρδης, ὅπου παραπάνω. β. Λουλουδιασμένο παραθύρι στὸ μοναστήρι τῆς Παναγίας τῆς Μαυριώτισσας, στὴ λίμνη τῆς Καστοριάς.

Πάντων Έρεκεν

(Απόσπασμα από ένα «Ημερολόγιο για τον Ζήσιμο Λορεντζάτο»)

Κυριακή, 22 Ίανις 2008

Πιαβάζοντας Collectanea, τὸ ἀπόγευμα. Ἀριθμὸς 557:
«Ὅλα αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ ποὺ ἔχομε κάθε μέρα γύρω μας καὶ
τὰ νομίζομε τίποτα, ἓνα ζεστὸ κρεβάτι, ἓνα καθαρὸ φαγητό,
νερὸ νὰ πλυθῶμε, ρῆχα νὰ φορέσομε, Φιλικὴ συντροφιά, τοὺς δικούς
μας – Θεέ μας, κάνε με νὰ καταλαβαίνω καθημερινὰ τὴν ἀξία τῆς,
νὰ καταλαβαίνω τὸ πόσο εὐχελα μωρῶν ὅλα αὐτὰ νὰ γίνων ἀφαντὰ
μέσα σὲ μιὰ μέρα ἀπὸ μωροστά μας καὶ νὰ μεταμορφωθῶ σὲ ἓνα
βρωμερό, πεινασμένο, κυρτελισμένο ἀνθρώπινο πλάσμα, ποὺ ἄλλα
ἀνθρώπινα (αὐτὸ εἶναι τὸ ἀπίστευτο) πλάσματα τὸ σπρώχνων μὲ τὸν
ὑποκόπανο ἢ μὲ κλωτσιές μέσα σὲ μωχαντρούμια ἢ συρματοπλεγμένα
στρατόπεδα, μὲ μιὰ ψωριασμένη κουβέρτα, ὥσὸς ἀρρωστήσει,
σακατευτεῖ, ξεψυχήσει, παλαβώσει ἢ ἀποσκελετωθεῖ τῆς πεινίας... Θεέ
μας, κάνε με νὰ καταλαβαίνω καθημερινὰ καὶ νὰ λιμᾶω αὐτὰ τὰ λίγα, ἢ
πολλά, ποὺ τὰ ἔχω σήμερα, ἓνα καθαρὸ κρεβάτι, μιὰ γωνιὰ ζεστή, τὸ
ψωμί, τὸ τραπέζι ἐτῆτο μὲ τὸ χαρτί καὶ τὸ μολύβι... Θεέ μας, κάνε με.»

Σωστή, θαρρῶ, εὐχαριστία («εὐχαριστικὴ χεῖρη τῆ κόσμου») Ἐὰ
ἔλεγε ὁ Χρῆστος Γιανναρᾶς ὁ ἴδιος ὁ Λορεντζάτος Ἐὰ μωρῶσε νὰ τὸ
πεῖ παροιμιακά: «ἢ κόττα πίνει νερὸ κι εὐλογαί τὸ Θεὸ»), ποὺ καθημερινὰ
λησμονῶμε νὰ ἀναπνεύσωμε, πρῶτοντος καὶ ἄλλα πάμπολλα ποὺ
«τὰ νομίζομε τίποτα»: τὸ Φῶς τῆ ἡλίου σὲ μιὰν ἀζήτητη κι ἀθόρυβη ἀκτῆ,
μιὰν ἐκκλησιὰ ποὺ ἔχει στὴν πρύμη τῆς ἓναν ἑλληνικὸ κόλπο, μιὰν
ἐγγονὴ τρίχρονη ποὺ κελαηδαί, ἑλληνικὰ καὶ ἰταλικά, «ἀκατάληπτος
οὐρανίης Φηόγγης», τὴ χαρὰ τῆ Παπαδιαμάντη τὴν ἀστέρειτη –
ἐπιλείπει με ὁ χρόνος.

Κι ὄχι μόνο λησμονῆμε ἢ δὲν μωροῦμε νὰ κατὰλάβουμε – ὁ Λορεντζάτος αὐτὴ τὴ λησμονιά ἢ ἀκατάληψία πωσσεύχεται, μὲ τὸ τριπλὸ «κάνε με» ν' ἀποσκορακίσει ὁ Θεός –, ἀλλὰ πνίγουμε τὰ ἀπλά, καὶ γιὰ τὸτο μέγιστᾶ, δωρήματᾶ σὲ παράπωνα μίξερᾶ μικρῶ παιδιῶ, πού ἢ γιὰγιά τῶ τῶ Φύαξε τηγανίτᾶ μὲ καρύδι καὶ μέλι κι ἐκεῖνο ζητάει «πατατάκια».

Σωστὴ ἢ εὐχαριστία, σωστὴ καὶ ἢ παρακλήση «κάνε με».

Ὡστόσο τὸ πρῶτὸ στὴν Ἐκκλησιᾶ –τῶν ἁγίων Πάντων σήμερᾶ– διαβάστηκε ἓνας Ἀποστόλος πού τὸν ἀκούμε περισσότερο ἀπὸ μιὰ φορᾶ τὸ χροῖο, ἀλλὰ ἐλάχιστᾶ τὸν συλλογιόμαστε ὡς ἐνδεχόμενο τῆς δικῆς μας ζωῆς. Πασίγνωστη ἢ ἀποστολικὴ περικεπῆ, ἀλλὰ παραθέτω ἓνα μέρος τῆς: «(...) ἄλλοι δὲ ἐτυμωανίσθησαν (...), ἕτεροι δὲ ἐμπαυγμῶν καὶ μαστίγων πεῖραν ἔλαβον, ἔξυ δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς ἐλιθάσθησαν, ἐπίσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν Φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον, περιήλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι (...), ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὄραις τῆς γῆς.» (Ἐβρ. 35-38).

Ἀντέγραψα τὰ λόγια τῶ Ἀποστόλου, γιὰτὸ ὁ Ζήσιμος Λορεντζάτος ἀπεύχεται μιὰ κατάστασι ἐξωτερικῆς ἐξοθίνωσις. Ἐντούτοις, οὔτε οἱ πωπάτορες τῶν Ἀποστόλων οὔτε οἱ Ἀπόστολοι –ἄς θυμηθῆμε πῶς ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος δοκιμάστηκε περισσότερο ἀπὸ τοὺς πωπάτορες– πτοήθηκαν ἀπὸ τὴν ἀπώλεια τῆς ἀνεσις. Στὸ κάτω κάτω ὁ Σολζνίτσιν, πού ὁ Λορεντζάτος ἡμᾶ στὰ Collectanea, εἶχε δηλώσει ὅτι καλὰ ἐνιωθε μόνο στὴ Φυλακῆ – κάπως ἔτσι.

Σκέψτε τί τσόλια καὶ πῶς ἐμπαίξανε τὸν Χριστό, συλλογίστε μὲ τί λέρεις καὶ μὲ ποιούς σκόλωπες εἶχε νὰ κάνει ὁ Παῦλος.

Ν.Δ.Τ.

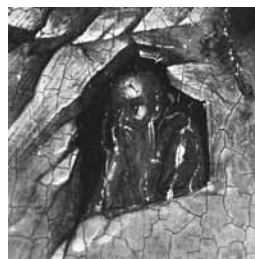
Ἰσπερόγραφο, Τρίτη 24 Ἰνίς, Γενέσιον τῶ Προδρόμου, ἀπώγευμα:

Προχωρώντας μὲ θηληματικῆς ἐπιβραδύνσεις –περίως ὅπως τρώγαμε στὴν Κατοχὴ ἓνα ρηχὸ πιατάκι μὲ μιὰ Φτσηνὴ στρώσι ἀπὸ κατσαμάκι

σὲ μισῆ ὥρα ἀνῆς σὲ μισὸ λεφτῶ- σῶ Collectanea ἔφῳσα σῶ 791, ὅπως ὁ Λορκεντζάτος μιλάει γιὰ τῶ «κακὰ χαμῶερια τῆ πλανήτη μας» (θερμικὴ ρύπανση καὶ ἄλλα) καὶ λέει ὅτι ὁ ἀνθρώπος «ἀν δὲν μετανιώσει (μετῶ-νοήσει) ἢ μετῶστραφεῖ (...) δὲ θὰ δεῖ Θεὸ πρόσωπο.» Παραθέτω αὐτολεξεί τὴν προϋπόθεση τῆς μετῶστραφῆς, ὅπως τὴν διατυπώνει σῶ τέλος: «-χρειάζεται νὰ γίνει σῶν προσανατολισμὸ τῆ στροφῆ ἐκατὸν ὀγδόντῶ μοῖρες καὶ ὁ ἀνθρώπος νὰ περάσει ἀπὸ τὴ δύσκολη πνευματικὴ ἀσκηση (ἢ τελάχιστο νὰ βάλει αὐτὴ γιὰ πορικὸ ἀστὲρι τῆ) πρὸς πέρασαν ὅλοι ὅσοι κίτῶξαν ἀνάλογα μέσα τῆς -ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὄποις τῆς γῆς- (...)»

Ἰσορροπεῖ καλύτερα ἔτσι τῶ 557.

idem

Οἱ Λυγμοὶ τῆς πόρνης καὶ τοῦ πατέρα τὰ δάκρυα

τῆ Γιώργη Μάλφα

Τὸ βράδυ τῆς Μ. Τρίτης ὡς γνωστόν, στοὺς ναοὺς τῶν Ὁρθοδόξων ὅπως γῆς, ψάλλεται τὸ περιφημο τρωπάριο τῆς Κασσιανῆς. Τὸ ἀπόλυτο αὐτὸ ἀριστοτέχνημα λόγου καὶ μέλους σὲ ὅποιο ἢ χαρισματικὴ βυζαντινὴ ὑμνογράφος ἐξέφρασε μὲ τρωπὸ ἀκραῖα ἀληθινὸ καὶ ποιητικὰ μοναδικό, τὸν καιρὸ καὶ τὸ πάθος τῆς «ἀλειψάσης τὸν Κύριον μύρω πόρνης γυναῖκός».

Κάθε Μ. Τρίτη βράδυ ἀναπολώ μὲ συγκίνηση τὸν πατέρα μας, αὐτὸν τῶν παιδικῶν μας χρόνων σὲ γενέθλιο νησί μας. Σοβαρὸς καὶ ἱεροπρεπῆς ἐξέρχονταν τῆς ἱερᾶ προκειμένης νὰ πάρει θέση σὲ δοξιὸ χορὸ γιὰ νὰ ψάλλει ὁ ἴδιος τὸ «Κύριε, ἡ ἐν πολλαῖς ἀμαρτίαις περιπεσοῦσα γυνή...» περιστοιχιζόμενος ἀπὸ μιὰ ομάδα ζωηρῶν ἐφήβων. Καμάρωνα μέσα μας τότε γιὰ τὴν πρωτοκαθεδρία τῆς πατέρα καὶ πατέρωντας σὺς μύτες τῶν ποδιῶν μας προσπαθῶσα νὰ ἀνασηκωθῶ ὥστε νὰ βλέπω καὶ ἀπὸ τὸ μεγάλο ὀρθάνοιχτο βιβλίο. Θυμάμαι τὴν ἀπόλυτη σιγὴ ποὺ ἐπικρατῶσε τότε μονομιᾶς στὴν ἐκκλησία καὶ τὴν αὐστηρὴ προσήλωση τῆς πατέρα στὴν ἀπόδοση τῆς ὕμνης. Αἰσθάνομαι ἀκόμη τὸ βαρὺ χέρι τῆς ποὺ ἀκουμπῶσε στὸν ὄμο μας. Καὶ στ' αὐτὰ μὲς ἤχει ἀκόμη τὸ ἰσοκράτημα τῆς χορωδίας. Ἐκεῖ σὲ ἀναλόγιο τῆς ἐνορίας μας, τὰ πρῶτα συλλαβίσματα, «ψαλμωδιὲς γλυκὲς μὲ τὰ πρῶτα-πρῶτα Δόξα Σοι» ποὺ λείει ὁ Ἐλύτης. Παιδικὰ ἀλησμόνητα βιώματα...

Μὰ καὶ ἰδιαίτερο, μὲ προξενῶσε ξεχωριστὴ ἐντύπωση κάθε Μ. Τρίτη...

«Πόρνη προσήλθῃ σοι», «Ἡ πόρνη ἐν κλαυθμῷ ἀνεβόα», «Τὸ πολυτίμητον μύρον ἢ πόρνη ἔμιξε μετὰ δακρύων», «Πόρνη ἐπιγνῶσα Θεόν», «Ἦλωσεν ἢ πόρνη τὰς τρεῖσας σοὶ τῶ Δεσπότη»... Αὐτὰ καὶ ἄλλα πολλὰ, διόλου εὐήχη, ἐσκομιζόνταν κατ' ἐξακολουθῆσιν

μελωδικά στη διάρκεια όλης τής βραδιάς. Παρά την άφελή με τότε άγνοια ύποψιαζόμην πάντως όύ και έξόχως τολμηρό λέγεται με μιάν έπιμονή έντελώς άκατανόητη. Ή περιέργεια με έτρωγε. Για να ρωτήσω τον πατέρα ζητώντας διευκρινίσεις, ούτε λόγος. Και με έλεγε να μην το άποτολμήσω, να μην τον φέρω σε δύσκολη θέση. Και πάντως ή διάχυτη και άόριστη εξήγηση περι «κακών γυναικών» που τυχαία έπιασε τ' αυτί με δέν με ικανοποιόσε καθόλα. Έποωτα πληθωρικός ό λόγος σε μιá άκλησία, για τόσες πολλές και τόσο πολú «κακές γυναίκες»! Αναζητήσα λοιπόν με τη δέσσα κρυψίνια τη σημασία τής λέξης «πόρνη» στο παλιό λεξικό τής πατριικής βιβλιοθήκης. Ή έπίμαχη όμως και ύπερβολικά κρυμμένη λεξικολογική διατύπωση επέτεινε τη σύγχυση και την άπορία με. Τί σχέση αλήθεια, αναρωτιόμην, θα μπορούσε να έχει μιá «γυνή εκδιδομένη επί χρήμασι» με το βούρκωμα στο μάτι και τη φωνή τς πατέρα, που μάς καθήλωνε όλας εκστολικά, μικρούς και μεγάλους, όση ώρα έψελνε το τρωάριο τής Κασσιανής;

Κάως τότε είναι που γεννήθηκε μέσα με, πρίμα και μυτικά, ένα δέος άπόκρυφο για τις πόρνες. Όλες τις πόρνες. Τις πόρνες γενικώς! Τα χρόνια πέρασαν, ή άπορία με λύθηκε και το δέος έγινε συμπάθεια. Τρυφερή και άπέραντη συμπάθεια για την κατηγορία αυτή των γυναικών, των τόσο άνωπόληπτων στον θρησκευτικό και κοινωνικό με περιγυρο.

Φοιτητής μάλιστα στην Αθήνα είχα την εύλογία να «γνωρίσω» πολλές άπό αυτές! Συνήθιζα να περπατώ άμέριμος άργά τα βράδια στους δρόμους τς κέντρας τής πρωτεύουσας, δίχως ύποψία φόβος και κυρίως ένοχών μη με δει κανένα μάτι. Άλλοτε γιατί έχανα το τελευταίο δρομολόγιο τής γραμμής 732 Αθήνα-Άγιος Φανούριος που με πήγαμε στο σπίτι με, άλλοτε για να αγοράσω φρεσκοτάτες τις κυριακάτικες έφημερίδες, άπό το βράδυ τς Σαββάτου, στους πάγκους τής Όμόνοιας. Κάποιες φορές πάλι άπλως για να... αλλάξω παραστάσεις.

Πλατεία Όμονοίας, Άγία Κωνσταντίνος, Σωκράτους, πλατεία Βάση,

Λιοσιών, πλατεία Ἀττικής. Δρόμοι καὶ πλατεῖες, τόποι ἀπρόσιτοι, σχεδὸν ἀποσπέντατοι καὶ σιωπηρὰ ἀπαγορευμένοι ἕως νυχτερινῆς ὥρας γιὰ τὴ συμβαλὴ κρινωνικὴ εὐπρέπεια. Ἐνας τεράστιος μικρόκοσμος μυστηρίων καὶ μαρτυρίων: λαθραῖο περιθώριο, ὑγρὸ κατὰ γόγιον, σκεπτικὸς ὑπόκοσμος. Μικρὸ, περὶ, κατὰ, ὑπό. Μὰ γιατί τόσες μικροψυχές πωθῆσαι πωσχηματικὰ τοποθετημέναι μωστὰ σὲ τόσο ἄγλιες διαθέσεις; Πόσες ἀπαυτῶνται ἐπιτέλεις, γιὰ νὰ περιχαρακώσων τὰ σώματα καὶ ἕως ψυχῆς τῶν ἀνθρώπων; Πόρνες, ἀλκοολικοί, τσαβεστί, ἔξαρτημένοι, ἄστεγοι, σαλοὶ καὶ τρελαμένοι. Ἵψολογίστε, σᾶς παρακαλῶ, ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς καὶ κάμψομαι ἀγίως! Τί νομίζατε! «Οὐδὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἀμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις» δὲν λέει στὴ Γραφή; Πνευματικὸς νόμος! Πάει καὶ τελείωσε. Ἄς σκούζων οἱ ἠθικιστὲς κάθε κωφῆς. Καὶ παραπάνω ἤξερε ὁ Ἅγιος τῆς Πολυκλινικῆς στὴν Ὀμόνοια, ὁ γέροντας Πορφύριος, ποὺ δὲν ἀπέφευγε ἕως καθοτωπιῆς καὶ ἀγιαξέ τᾶ «κακὰ» κριτίσια τὴν παραμονὴ τῶν Φώτων μέσα στὰ ἴδια τῆς τᾶ σπιῖα!

Αὐτὰ τὰ κριτίσια τῆς δρόμου, τῆς Φθηνῆς ἐπιτήδευσης καὶ τῶν περὶ τεχνῶν ἀκκισμῶν, μὲ τὸ τσιγάρο στὸ χέρι, ποὺ καθῶς περνοῦσες δίπλα τῆς, ἐκλιπαρῶσαν πωσκληρικὰ τὴν παρῆα σε, πωλώνοντας σὲ εὐτελιστικὴ ἕψη τὴν ἕψη καὶ τὸ μεγαλεῖο τῆς πωσώπῃς τῆς. Ἀνακαλῶσα ἀφῆνης τότε τὸ τρωάριο τῆς Κασσιανῆς μὲ τὸν τρώπο τῆς πατέρα καὶ ἡ συμπάθειά μου γι' αὐτὲς μεγαλώνει, αὐξάνει μέσα μου! Δὲν ἔβλεπα τότε τὴν ἀσχήμια τῆς ρημαγμένης τῆς κρημνῆς, δὲν διέκρινα πωὰ πᾶνω τῆς τᾶ στίγματᾶ τῆς πάθῃς, τῆς τρωαυρίας, τῆς ἀγοραίας ἐκμετάλλευσης. Δὲν ἦταν οἶκτος, δὲν ἦταν ἀπὸ λύπη, ἦταν καὶ ἄλλο. Δὲν ξέρω. Γι' αὐτὸ καὶ θῦμωνα πωλὺ μέσα μου κάθε φορὰ ποὺ περὶεργοὶ πωραστικοί, μέσα ἀπὸ τὴν ἀσφάλεια τῆς αὐτοκινήτῃς τῆς, ἀσχημονῶσαν μὲ χυδαῖες ἐκφράσεις καὶ πωσβλητικὲς χειρονομίες σὲ τῆς τᾶ πλάσματᾶ. Κάνει μου ἐπίδειξη ἀνδρισμῶ τῶρα, κύριε κρετίνε!

Τῆς ἕως εἰκόνες καὶ ἕως ἀναμνήσεις ἀνασύρω ἔκτοτε κάθε κρημόνο τῶ

βράδυ τῆς Μ. Τρίτης. Καὶ κάποιος καλὸς Φίλος, ὁ ὁποῖος δηλώνει ἀγνωστικιστῆς (καὶ τί μ' αὐτό, ἐγὼ τολμῶ νὰ δηλώνω χριστιανός!) μὲ ἐκμυστηρεύτηκε πρόσφατα τὸ ἐκκλησιαστικὸ, ὅτι ἐκκλησιάζεται παραδόξως μιὰ φορὰ τὸ χερόν. Ὅχι τὰ Χριστούγεννα, οὔτε καὶ τὸ Πάσχα. Τῆ Μ. Τρίτη τὸ βράδυ, μὲ εἶπε, ἀνελλιπῶς!

Κάπως ἔτσι κατέληξα στὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ Μ. Τρίτη, ἂν ὄχι ὀλόκληρο τὸ Μεγαλοβδόμαδο, ἀνήκει δικαίωματικὰ σὺς Πόρνες! «Ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρνοι ψεύσονται ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τῶ Θεοῦ». Σὺς πόρνες ποὺ ξέρουν νὰ ἀγαπῶν ψευκαλώντας μὲ ἕως τρελές τῆς ἀκρότητες. Νὰ κατὰσπαταλῶν ἀπερίσκεπτα μύρο πολυύμνο στὰ πόδια τῶ Μανικεῦ Ἐραστοῦ τῆς, τῶ Χριστοῦ. Ἀπόλυτη ψευτεσιολογία. Νὰ τοὺς ἀφήσουμε χῶρο στοὺς ναοὺς αὐτῆς ἕως μέρες. Νὰ σεβαστῶμε τὸ δικό τῆς σφοδρὸ παραλήρημα, τὸν δικό τῆς παροξυσμὸ μετάνοιας. Νὰ ψάλλουν οἱ ἴδιες μὲ λαχτάρῃ τὰ τρωάρια ποὺ γράφτηκαν γι' αὐτῆς. Ἄξιον ἔστι! Κι ἂς σταματήσουν ἐπιτέλους τὰ κηρύγματα αὐτῆ τὴν ἑβδομάδα, μήπως καὶ ξεθάψουμε κάποτε τὰ διαμάντια τῶν ὑμνων ποὺ κατὰπλάκωσαν τόνοι φλύαρη καὶ ἐπιπόλαρη ἠθικισμῶ μας.

Κι ἂν συμβεῖ καὶ ἀναγνωρίσουμε κάποια ἀπὸ αὐτῆς, ἕως ὁμορφῆς ἀπὸ τὴν πολλή τῆς ἀπεινώση γυναῖκες, καλὸ νὰ μεριάσουμε διακριτικά, νὰ τοὺς δώσουμε τὴ γέση μας καὶ νὰ χαμηλώσουμε ἐμεῖς τὸ δικό μας βλέμμα. Εἶπαμε, ὀλάκερα δική τῆς ἡ ἑβδομάδα τῶν Παθῶν, δική τῆς κι ἡ Ἀνάστασις!

Ἵστερογάφο: Στὸν πατέρα, μέ... μεγάλη ὄντως κατυστέρηση. Δὲν μὲ ἐξήγησες ποτὲ γιατί βούρκωνες κάθε Μ. Τρίτη. Δὲν πειράζει, τὸ κατάλαβα μόνος μ. Δὲν μὲ βομβάρδισες ποτὲ μὲ συμβαλῆς ἀποφυγῆς «κακόφημων» τόπων καὶ ἀποστρεφῆς «ἀνήθικων» ἀνθρώπων. Θὰ τὸ δοκιμάσω στὰ ἐγγόνια σ. Μὲ ἀποκάλυψες ὅμως τὸν τρόπο νὰ σέβομαι τὸ ἦθος τῶν τρωαρίων καὶ τῶν ἀνθρώπων τὸ ἦθος. Εὐγνώμων!

malfasg@gmail.com

Για την έπιθυμία

Δεν είναι εύκολο να όρίσεις την έπιθυμία. Είναι περίπλοκο το ίδιο δύσκολο σαν να προσπαθείς να όρίσεις τη ζωή. Αυτό που κινεί τον άνθρωπο και τον κάνει λογικό όν είναι η έπιθυμία. Η έπιθυμία που κινεί τη λογικότητα είναι η έπιθυμία της ζωής. Δηλαδή, είναι η έπιθυμία για ό,τι κάνει τη ζωή να είναι αληθινή ζωή, με σκοπό και νόημα υπάρξεως.

Αυτή η δυναμική της έπιθυμίας που συνιστά τον πόθο έχει ως άωότερο τέλος την αγάπη, που ειρηνεύει και κατασιγάει κάθε έπιθυμία γιατί είναι η κορύφωσή της, το πλήρωμά της. Κι επειδή είναι άτέλεστη πάντοτε η αγάπη, και η ίδια η έπιθυμία δεν έχει τελειωμό, αλλά μάς δίνει μία εικόνα της αιωνιότητας.

Χρειάζεται χρόνος για να ώριμάσει η έπιθυμία. Ξεκινάει από τα μικρά και κατευθύνεται στα μεγάλα, με τρόπο που όταν τα πλησιάσει αυτά απασπασείται από τα μικρά. Μόνιμος σκοπός και στόχος, ο άνθρωπος να φεύγει από την ύποτελεια που μπορεί να τδ δημιουργήσουν οι έπιθυμίες και να μπορεί να κοιτάζει λίγο ψηλότερα, λίγο μακρύτερα, ώστε να έχει πάντοτε λόγο να έπιθυμεί.

Είναι άλλης τάξεως το έγλικό «θέλω» που ύπηρετεί την άλογία των παθών και άλλη η έπιθυμία της καρδιάς που διακρίνεται από άσιγαστη και άπλήρωτη πάντοτε δίψα. Η ικανοποίηση των παθών μπορεί να γίνει παγίδα για την έπιθυμία, να την έγκλωβίσει σε μία ζωή δίχως χαρά. Είναι ζωικής σημασίας να μπορέσουμε κάποια σύγμη ν' ανακαλύψουμε την αλήθεια της έπιθυμίας μας που κείται συνήθως μέσα μας παραμορφωμένη ή θαμμένη κάτω από άρλοσκληρωτικές άνάγκες.

Άληθινή είναι η έπιθυμία που δεν σταματάει στον έαυτό, αλλά διαμεσολαβείται από τον έαυτό, με τον ίδιο τρόπο που το σώμα διαμεσολαβεί τη σχέση της αγάπης και της τρυφερότητας με τον αγαπημένο. Άλλα για να φθάσει κανείς στον πυρήνα της έπιθυμίας που σαν σπόρος έχει φυτευτεί μέσα μας, χρειάζεται να βαδίσει τη βασιλική όδο της

Ύπομονης, που μᾶς βάζει πάνω ἀπὸ ἕς καθημερινές πτώσεις.

«Ὁ πόθος εἶναι γιὰ κείνο που ὑπάρχει. Ἡ ψευδαίσθηση εἶναι αὐτὸ που δὲν ὑπάρχει. Ὁ πόθος μέσα ἀπὸ τὴν ψευδαίσθηση εἶναι πόθος αὐτῆ που ὑπάρχει μέσα ἀπὸ αὐτὸ που δὲν ὑπάρχει», θυμίζει ὁ Φύλακας ἄγγελος τῆς Κλωντέλ¹. Ἀλλά, μόνο τὸ κατὰ δὲν ὑπάρχει. Καὶ εἶναι γνώρισμα τῆς ἀνθρώπινης φύσης νὰ ἀναζητᾷ τὸ ἀληθινὸ καὶ τὸ ποθούμενο μέσα ἀπὸ μιὰ πορεία διαρκούς ἀστοχίας καὶ πτώσης, που ὅμως συχνὰ λειτουργεῖ μὲ τρόπο ἀγαθὸ καθὼς ὁδηγεῖ στὴν ὠριμότητά.

Ἡ Σαμαρειίδα Φωτίζει ἀποκαλυπτικὰ τὴ διαδρομὴ τῆς ἐπιθυμίας: Ἐσκινώντας ἀπὸ τὴ ζωικὴ ἀνάγκη της γιὰ νερό, ἀνακαλύπτει ὅτι ἡ πραγματικὴ της ἔλλειψη, ὁ ἀληθινός της πόθος, εἶναι νὰ κατευθύνει τὴ δίψα της μὲ τὸ ζωντανὸ νερό που εἶναι ὁ Χριστός. Δὲν τὴν ἐφησυχάσαν οἱ σχέσεις τῆς ζωῆς της, οὔτε μείωσαν τὴν ἐπιθυμίαν τῆς καρδιάς της. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἀπάντηση που δίνει στὸν Ἰησοῦ, ὅτι «οὐκ ἔχω ἄνδρα», ἴσως ἀποτιπώνει καὶ τὴν ἀδυναμία της νὰ ικανοποιήσει τὴ βαθύτερη ἐπιθυμία της γιὰ μιὰ σχέση ἀληθινῆς ἀγάπης καὶ χαρᾶς. Αὐτὴ ἡ χαρὰ τῆς ζωῆς, που εἶναι πάντοτε μέτρο τῆς ὑγῆς ἐπιθυμίας, τὴν κατακλύζει ὅταν συνομιλεῖ μὲ τὸν Χριστὸ καὶ τὴν κάνει νὰ τρεῖξει νὰ κρινῶνται τὴν ἐμπειρία της μὲ ὁλόκληρη τὴν ψόλη.

Στὸν δρόμο γιὰ τὴν ἐκπαλήρωση τῆς ἐπιθυμίας δὲν χωρῶν ἐξασφαλίσεις καὶ βεβαιότητες, ἀλλὰ διακυβεύεται συνεχῶς τὸ ποθούμενο, καὶ συχνὰ μὲ τρόπο ὀδυνηρό. «Πρέπει νὰ πεθάνουμε σὲ κάψι γιὰ νὰ φθάσουμε στὴν ὑπόσταση τῆς ἐπιθυμηθέντος μὲ πραγματικὴ ἐπιθυμία, πέραν τῆς ἀνάγκης, καὶ μὲ τὴν ἀγάπην μόνον ὁδηγού... Ἀπὸ ἀποχωρισμὸ σὲ ἀποχωρισμὸ ἐκλεπτείνεται ἡ ἐμπειρία ἑαυτῆς, ἀποκαλύπτεται ἡ ἐμπειρία τῶν ἄλλων», γράφει ἡ διορατικὴ Ντολτ². Μέσα ἀπὸ τὴν ἀρνηση τῆς ικανοποίησης τῶν ἄλογων παθῶν, κεντριζέται ἡ ἐπιθυμία καὶ στρέφεται μὲ περισσότερη ὁρμὴ πρὸς ἕναν σκοπὸ που ὅμως δὲν εἶναι ἄμεσος, οὔτε καταναλώσιμος, ἀλλὰ ἀψώτερος. Εἶναι ἡ

¹ Paul Claudel, *Τὸ ἀπλαζένιο Γοβάκι*, Ἔκδ. Γαλλικῆς Ἰνστιτούτς Ἀθηνῶν, 1968.

² Τὸ βιβλίο τῆς Φρανσέζ Ντολτ *Τὰ εὐαγγέλια καὶ ἡ πίστη* (Ἔκδ. Ἑστία, Ἀθήνα 2005) ἔδωσε ἕως ἀφορμὲς γιὰ τὸ παρὸν κείμενο.

έπιθυμία ως συνάντηση τῆ ἄλλῃ, πού οἰκοδομεῖ σῆδιακὰ τὴν ἀγάπη.

Ἡ ἀγάπη εἶναι αὐτὴ πού ἐμπεριέχει ὅλες ἕς ἀποχρώσεις τῆς ἐπιθυμίας. Ὅμως ὑπόσῆψη τῆς ἀληθινῆς ἀγάπης εἶναι ὁ σῆαυρικὸς ἔρωτῆς τῆ Χριστῆ – ἴσως αὐτὸ σῶζει τὸν ἔρωτα: ὁ πόνος. «Ὁ λυγμὸς συντρεφεύει κι εἰκονίζει τὴν ἐπώδυνη ἔξοδο τῆ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν κόσμο τῆς κλειστῆς ἀτομικότητάς τῆ, πού χεισιλιανικὰ τὴ λέμε ἄπεινώση»³. Μέσα ἀπὸ αὐτὴν τὴ στυνὴ ὁδο ἡ ἐπιθυμία κινεῖται σὲ ἀναζήτηση τῆ Ἐραστῆ τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωματῶν ἡμῶν...

Εἶναι πρῆγμαλὴκη σπατάλη τῆς ζωῆς νὰ παρασύρεται ὁ ἀνθρώπος στὴ δίνη τῆ κρεσμῆ τῶν ἀναγκῶν, πού φαντάζεται ὅτι θὰ φέρει τὸ πλῆρωμα τῆς ἐπιθυμίας τῆ. Γιαὺ ἡ ἱκανοποίηση τῶν ἀναγκῶν ὅταν γίνεεται αὐτοσκοπῶς, ὁδηγεῖ μόνο σὲ μιὰ αὐτοαναφορικότηῆ πού εἶναι σῆον ἀντίποδο τῆ ἀγαπηλὴς σχέσης. Ὅμως ἀκόμη πὶὸ μάταιο καὶ ἀκαρποφόρητο εἶναι νὰ ἀποκλείσει κανεὶς ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆ τὴν ἐπιθυμία, ἀποστερώνοντας κάθε ἀνθρώπινη ἐμπειρία πού ἐλλοχεύει τὸν κίνδυνο τῆ ἀστοχήματος. Χρειάζεται μιὰ ἐλευθερία καὶ μιὰ ἰσορροπία στὴ διαχείρηση τῆς ἐπιθυμίας γιὰ νὰ μὴν κατάντησει ὁ ἀνθρώπος ἀξιολύπητος καὶ νευρωλὴκός. Πὶὸ σημανλὴκὸ μοιάζει νὰ εἶναι τὸ πῶς θὰ μεταμορφῶσει τὸ κυνήγι τῆς ἐφήμερης εὐχαρίστησης σὲ ἀναζήτηση τῆς ἀληθινῆς χαρῆς· κι αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ γίνε παρὰ διατηρώντας ἀκόρεστη τὴ δίψα τῆς ψυχῆς, σὲ μιὰ διαρκῆ κίνηση – πῶτὲ μέσα ἀπὸ πωσωγυρίσματῆ καὶ μεμψιμοιρίες. Εἶναι αὐτὴ μιὰ κίνηση πῶς τὸν ἄλλον, ὡς ἐκύσια πῶσφορῆ τῆ ἑαυτῆ, ὡς ἀσκηση αὐτῆπῆέρβασης, δηλαδὴ ἐλευθερίας. Τότε μπορεῖ νὰ παρασυρθεῖ ὁ ἀνθρώπος στὴν ὠθηση πού τῆ δίνει ἡ ἐπιθυμία. Τότε ἴσως ἀνακαλύψει, ὅπως ἡ Σαμαρεῖδα, ὅτι τὸ ζωντανὸ νερὸ τῆς ἐπιθυμίας εἶναι ἡ ἴδια ἡ Ζωὴ.

Α.Μ.

³ Ἡλία Παπαγιαννώπῆλα, Ἴξοδος Θεάτῆς, Ἰνδικτος, Ἀθήνα 2000.

Καθ' ὁδόν

Τίμε μέσα σ' έναν κόσμο που συνεχώς ἐξελίσσεται, μεταμορφώνεται κατὰ κάποιον τρόπο, καὶ αὐτὴ ἡ διαδικασία ἀπὸ μόνη της δημιουργεῖ ζητήματα που καλῶν σὲ ἐξηγήρηση καὶ κριτική. Θὰ ὠφελῆσε ὥστόσο ἂν σκεφτόμασταν ὅτι ὁ κόσμος, πρῶτος καὶ οἱ χριστιανοὶ ἀνάμεσά τους, ἀνεκαθῆν βίωναν παρόμοιες ἐξελίξεις, ἀλλιῶς δὲν θὰ φτάναμε ποτὲ στὰ ὑπερσύγχρονα δεδομένα τῶν ἡμερῶν μας.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὑπάρχει μία διαφορὰ ποσοτική, ἴσως καὶ ποιοτική, ὡς πρὸς τὸ εὖρος τῶν ἀλλαγῶν καὶ τῆς συνισταμένης «προόδου», ἀλλὰ σὲ κάθε περίπτωση, τὸ ζητούμενο εἶναι μὲ ποιὸν τρόπο οἱ χριστιανοὶ κάθε ἐποχῆς συνέπλεαν μὲ τὸ περιβάλλον τους καὶ ἀλληλεπιδρῶσαν μ' αὐτὸ ὥστε νὰ διασώζον τὸν πυρήνα τῆς πίστης. Ἀνεξάρτητα δηλαδὴ μὲ ἕως συνήθεις καὶ τὸν τρόπο που θεώρῶσαν πρὸς ἐνδεδειγμένο γιὰ νὰ ὑπερασπιστῆν κάθε φορὰ τὸ βίωμα τῆς ὀρθόδοξης παράδοσης (συμβίωση μὲ τὸν κόσμο, φυγὴ στὴν ἔρημο, μαρτύριο), χρήσιμο θὰ ἦταν νὰ δῶμε μὴπως τὰ κριτήρια ἦταν καὶ θὰ εἶναι πάντοτε κρινὰ καὶ ὁ στόχος πάντοτε ὁ ἴδιος.

Μιὰ τέτοια διαπίστωση θὰ βοηθῆσε ἐνδεχομένως νὰ διαμορφώσουμε ἓνα ἐλάχιστο θεμέλιο τὸ ὁποῖο θὰ εἶχε τὴ δύναμη νὰ ἀνταποκριθεῖ σὲ ὅποιανδήποτε συνθήκη καὶ ἐπομένως νὰ εἶναι διηλεκτές, ἀναλλοίωτο μέσα στὸν χρόνο καὶ οὐσιαστικὰ ἀνεπηρέαστο ἀπὸ ἕως ἐκάστοτε ἀντίξοες πρὸς τὴν Ἐκκλησία συνθήκες.

Ἐνα ἀπὸ τὰ κριτήρια, λοιπόν, τῆς ὑγιᾶς στάσης μας ἀπέναντι στὸν κόσμο που ζῆμε εἶναι νὰ μετρεῖμε κάθε φορὰ κατὰ πόσο χαράσσουμε τὴ ζωὴ μας μὲ στόχο τὴν ἀναζήτησιν τῆς Ἀληθείας τῆς ἐκκλησίας. Τὸ ζητούμενο εἶναι ἂν κάθε σύγκλητὸς βίβας μας ἐπιλέγουμε, ἀποφασίζουμε, ἐνεργῶμε, ἔχοντες συνείδηση ὅτι βρισκόμαστε καθ' ὁδὸν σὲ μιὰ πορεία μὲ συγκεκριμένη ἀρχὴ καὶ ὀρατὸ τέλος ἢ σκοπὸ. Ἡ ὑπαρξὴ μας μέσα

σὺν κόσμῳ δὲν εἶναι ἓνα γεγονός τυχαῖο. Ἡ ζωὴ μᾶς χαρίστηκε σὰν χάρις καὶ χάρις γιὰ νὰ ἐπιλέξουμε ἐν ἐλευθερίᾳ ἂν θὰ τὴ βιώσουμε σὰν πορεία πρὸς τὸν Θεὸ ἢ σὰν πορεία πρὸς τὸν θάνατο. Στὴν πρώτη περίπτωση ὑπακούμε στὴν κλήση τῆς Θεᾶς γιὰ μίαν προσωπικὴ σχέση ἀγάπης καὶ ἀναλαμβάνουμε νὰ μαρτυρήσουμε σὺν κόσμῳ αὐτὴ τὴ σχέση ὥστε καὶ ὁ κόσμος νὰ μεταμορφωθῆ γύρω μας. Ἡ παράδοση τῆς ἐκκλησίας δὲν ἔχει τὸ νόημα νὰ δημιουργεῖ στεγανά, δὲν εἶναι ῥεῖο ποῦ φορᾶμε σὰν ἓνα εἶδος ιδεολογικῆς ταυτότητας, ἀλλὰ διανοίγει τὴ σχέση μὲ τὸν κόσμῳ μέσα ἀπὸ τὴ σχέση μας μὲ τὸν Θεό. Ἡ χριστιανικὴ ζωὴ σὲ καμιά περίπτωση δὲν σημαίνει ὅτι ὁ ἄνθρωπος ζεῖ ὡς ὃν ἀμέτοχο καὶ ἄκριτο, ποῦ κινδυνεύει νὰ παρασυρθεῖ πρὸς ὅποιαδήποτε κατεύθυνση γιὰ νὰ ἀγνοεῖ τοὺς ὄρους καὶ τοὺς ῥυθμούς τῆς κεινῶνίας στὴν ὁποία ζεῖ. Τὸ βίωμά μας ὡς πολίτες τῆς κόσμου ἀπώτερο σκοπὸ ἔχει νὰ μᾶς ἀσκήσει στὴ διάκριση τῶν γεγονότων, ἐναντία στὴν ψεύτικη μακαριότητα τῆς καλοβλεπόμενης ἐαυτῆς, ἀντίθετα σὺν πνεύμα τῆς ἀδράνειας – ὅχι νὰ μᾶς ἀποξενώσει, οὔτε νὰ μᾶς ἀφομοιώσει μὲ τὸ κεινῶνικὸ περιβάλλον.

Ὅταν ἐγκλωπώνομαστε τὴν Ἀλήθεια, τὴν ἐκλέγουμε, τὴν περιμένουμε καὶ ἡ Ἀλήθεια πλέον εἶναι αὐτὴ ποῦ σὰν φῶς ἀνταντακλαίει γύρω μας, προσελκύει καὶ μεταμορφώνει. Ἀσκεῖται ὁ ἄνθρωπος νὰ ζεῖ κεινῶνικά, σὲ μίαν διαρκῶς ἀμφίδρομη σχέση μὲ τὸν Θεὸ καὶ τοὺς συνανθρώπους τῆς. Σὲ μίαν διαλεκτικὴν σχέση ἀγάπης. Τότε ἀρχίζουμε νὰ συνειδητοποιεῖμε τὸ βάρος τῆς ῥόλης μας μέσα σὺν κόσμῳ: Κάθε δικὴ μας κίνηση ὑποβάλλει τὸν κόσμῳ στὴν κατάστασή μας. Κινῶμε τὸν κόσμῳ σὰν ἀόρατη πυξίδα: εἴτε μὲ τὸν ῥυθμὸ τῆς φωτός, εἴτε σὺν ῥυθμὸ τῆς πτώσης.

Ὁ πρῶτος ποῦ ὁ χριστιανὸς συντελεῖ σ' αὐτὴ τὴ μεταμόρφωση ἔχει σὰν προϋπόθεση κατοχὴν τῆς δικῆς τῆς σχέσης μὲ τὸν Θεὸ καὶ τὴν Ἀλήθεια. Αὐτὴ ἡ σχέση ὅμως δὲν εἶναι ἓνας μηχανισμὸς ποῦ λειτουργεῖ αὐτόματα. Χρειάζεται μαρτυρικὸ ἀγῶνα, ὅτι ὀνομάζουμε μαρτύριο τῆς συνειδησεως, ἀπέκδυση τῆς ἐαυτῆς, ἐμπειρικὸ δεσμὸ μὲ τὸν Χριστὸ καὶ τὴν Ἐκκλησία.

Ίσως αὐτὸ νὰ εἶναι τὸ θεμέλιο καὶ τὸ κριτήριο ποὺ κρίνει ἕως ἀποφάσεις καὶ ἕως ἐπιλογές μας. Ἐνα κριτήριο ἀνεξάρτητο ἀπὸ τὸν χρόνον, τὴν ἐπιχειρηστικότητα, τοὺς τόπους καὶ ἕως συνήθεις. Δὲν εἶναι τυχαῖο, οὔτε μαγικό, τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας μέσα ἀπὸ τὴ σχέση τους μετὰ τὸν Θεὸ καὶ τὴν παράδοσή τους σ' Αὐτὸν ἀποκτῶσαν τὸ χάρισμα μιᾶς βασιᾶς γνώσης καὶ διάκρισης ποὺ πολλές φορές διαπερνᾶσε τὰ τοπικὰ καὶ χρονικὰ τους ὅρια καὶ ἄφηνε κατάπληκτους τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

Ὅταν πορευόμαστε χωρὶς νὰ καλλιεργῶμε αὐτὴ τὴ σχέση μετὰ τὴν Ἀλήθεια εἶναι βέβαιο ὅτι κάθε πραγματικὸ περιστατικὸ θὰ ἀποκτάει μέσα μας τὴ μορφή μιᾶς τσομακίτικῆς ἐπιλογῆς ἀνάμεσα στὴ «χριστιανικὴ εἰκόνα μας» καὶ τὴν «ἀνάγκη τῆς ἐποχῆς» ἐνῶ στὴν πραγματικότητα δὲν θὰ προέκειται παρὰ γιὰ ἓνα ψευτο-δίλλημα ἀνάμεσα στὴ δική μας ἠθικολογία καὶ τὴν «κοσμικὴ» ἰδεολογία.

Τὸ ζητούμενο εἶναι νὰ ἔχουμε τὴν ἐξηγήσασιν ποὺ θὰ μᾶς ἐπιτρέψει νὰ παραμερίσουμε κάθε ψευδολογικὸ πρόσκομμα καὶ ἀδυναμία καὶ νὰ δῶμε με καθαρότητα τί εἶναι αὐτὸ ποὺ ἀφήνει σὲ μᾶς καὶ τοὺς γύρω μας εὐλογημένο καρπὸ ἀγάπης καὶ ἀλήθειας. Αὐτὸ γιὰ τὸ ὁποῖο ἀξίζει νὰ ἀγωνιζόμαστε εἶναι πῶς νὰ δημηγορήσουμε – ὁ καθένας ψευδολογικὰ καὶ σὲ συνάρτηση μετὰ τοὺς ὑπόλοιπους – ἐκεῖνες ἕως ψευδολογίες ποὺ θὰ μᾶς ἐπιτρέψουν νὰ διακρίνουμε κάθε φορὰ ποῖά εἶναι ἡ πιὸ συμφέροσα πνευματικὰ στάση.

Ὅταν λέμε «συμφέροσα» δὲν ἐννοῶμε βέβαια «ὠφελιμιστικὴ». Αὐτὲς οἱ δύο ἐννοιες συνήθως μπερδεύονται μέσα μας διότι ἔχουμε μάθει νὰ χαρακτηρίζουμε ὡς «ὠφελιμιστικὴ» κάθε στάση ποὺ ἀποδίδει σημασία στὰ πρακτικὰ προβλήματα καὶ ψευδολογικὰ νὰ βρεῖ βιώσιμες λύσεις. Ὅμως, τὸ ἐκκλησιαστικὸ βίωμα δὲν ὑπάρχει ἀφρημένα καὶ σὲ ἀνυπολόγητο πῶς ἕως καθημερινὲς ἀνάγκες ἀλλὰ λειτουργώντας σὰν φῦσμα, ὁξύνει τὰ κριτήριά μας σὲ κάθε περίπτωση καὶ διαμορφώνει τὴ στάση μας σὲ ὅλη τὴν πορεία τῆς ζωῆς.

Το περιοδικό «Επίγνωση» εκδίδεται κάθε τρίμηνο. Έκδότης: Παῦλος Πολιτίδης. Συντακτική Έπιτροπή: Ί. Καλόμοιρος, Ά. Μπύρου, Π. Πολιτίδης. Έκτύπωση: Έκδόσεις «Ζέφυρος». Διεύθυνση έπικοινωνίας: Περιοδικό «Επίγνωση», Τ.Θ. 21098, 555 10 Πυλαία, Θεσσαλονίκη. Τηλ.: 6936 927002.

E-mail: epignwsi@gmail.com Διεύθυνση στό διαδίκτυο: www.zephyr.gr/stjohn

Ή διεύθυνση του περιοδικού καλεΐ όσους από τους άγαπητούς άναγνώστες μποροϋν, νά συμβάλλουν με μιá έτήσια συνδρομή 10 Εϋρώ στό έξοδο τής «Επίγνωσης». Οί προαιρετικές αυτές συνδρομές άς αποστέλλονται με ταχυδρομική έπιταγή στό διεύθυνση του περιοδικού.

